

ELS COMPTES DE FRA LLUÍS PONÇ EN L'AMBAIXADA A ENRIC IV (1463)

Agustí Altisent

Per la sentència arbitral de Baiona del 23 d'abril de 1463, Lluís XI, erigit en àrbitre de les discrepàncies entre el rei d'Aragó i el de Castella en relació amb Catalunya, determinà que Enric IV renunciés, amb certes compensacions, al tron que la Diputació del General i el Consell de Barcelona li havien ofert i ell havia acceptat, i que Joan II respectés les Constitucions de Catalunya i la Capitulació de Vilafranca¹.

Aquesta decisió, si descontentà castellans, aragonesos i catalans, deixà especialment desarmats aquells d'entre aquests darrers que estaven a favor de les autoritats del Principat, car es veien privats del rei que havien elegit després de deposar Joan II, i desproveïts de l'ajuda bèl·lica que d'aquell rei esperaven.

Amb el fi de fer pressió a Enric IV, les autoritats del Principat van decidir aleshores enviar a Castella una ambaixada formada per fra Lluís Ponç, monjo de Poblet i prior de la casa de Natzaret de Barcelona, membre del Consell, i mossèn Miquel Cardona. Aquesta fou la darrera instància presentada pels catalans a Enric IV.

¹ J. VICENS VIVES, *Els Trastàmara*, Barcelona 1956, p. 181.

El dia 16 de juliol de 1463, les autoritats catalanes lliuraren al prior de Natzaret les instruccions i, dos dies després, els diputats escrivien la carta credencial dels ambaixadors. La missió d'aquests consistia a protestar per la sentència arbitral encomanada al rei de França (de la qual les autoritats del Principat ni tan sols havien estat informades i que, en conseqüència, consideraven nul·la), demanar la vinguda a Catalunya del germà del monarca castellà i exigir ajuda efectiva per a la guerra². Abans, el 23 de juny, havien sortit també de Barcelona uns altres ambaixadors enviats a Lluís XI per conèixer els seus designis i gestionar, si era possible, la unificació d'alguns interessos comuns³.

Els dos enviats a Castella tenien l'ordre d'anar comunicant per carta a les autoritats del Principat el curs de les negociacions, i així degueren fer-ho, perquè els diputats contestaren a un de llurs escrits el 8 d'octubre de 1463⁴.

Del viatge del pare Ponç a Castella es conserva una nota de cobraments i despeses⁵. Heus ací, pel que fa referència a l'equip d'aquest ambaixador i als diners rebuts i gastats per ell en aquest viatge, el que ens diu aquesta nota.

En primer lloc, els diputats donaren al prior de Natzaret 302 lliures i 10 sous que, a raó de cinc florins corrents diaris (que és la dieta que la nota indica) significa que li pagaren 110 dies de viatge. El paper dels comptes diu, però, «per IIII mesos que estiguí en la desús dita embachada» i, més enllà, «quatre mesos que fuy fora de Barcelona». Si el monjo sortí de Barcelona a primers d'agost, a primers de novembre devia tornar a ser-hi.

El 7 d'octubre del 1463, els diputats escriuen als dos embaixadors i els diuen, entre altres coses: «per l'altre correu ab lo qual vos trametem la present duplicada haureu crèdit per ésser socorreguts

² S. SOBREQÜÉS I VIDAL i J. SOBREQÜÉS I CALLICÓ, *La guerra civil catalana del segle XV*, Barcelona 1973, I, p. 462.

³ Veg. J.M. MADURELL, «Embajada catalana a Luis XI (1436-1464). Notas para su estudio», *BRABLB XXXII* (1967-1968), pp. 189-307.

⁴ CODOIN, ACA, XXIV, pp. 132-133.

⁵ Arxiu de Poblet, arm. I, cal. 16, núm. 370. És un bifoli de paper, alt i estret.

aquí de diners»⁶. Deu ser en virtut d'això que fra Ponç anota que, a Segovia, que és on era el rei de Castella, rebé d'ell, per mans del tresorer reial de l'Alcàsser, 20.000 maravedís, equivalents a 200 florins corrents, és a dir, a 110 lliures.

Quant a les despeses anteriors a la sortida de Barcelona, consistiren en la compra de tres mules, que el prior de Natzaret adquirí per 57 lliures i 15 sous, una sella de muntar i l'arranjament d'una altra, que li costaren una lliura i 9 sous, i ganivets i civada per un import de 12 sous i 6 diners. La nota diu també que mossèn Antoni Pujades i Lluís Setantí, encarregats de proveir l'ambaixador, li compraren «drap» de diverses menes, sens dubte perquè pogués viatjar bé i presentar-se dignament a Enric IV. La compra consistí en quatre canes i mitja de «bruneta de sent Johan» per a una capa (a 56 sous la cana); dues canes i mitja de «blanquet» per a una cota (a 35 sous la cana) i 3 canes de «mescla» per a una «çamarra» (a 30 sous la cana). De la seva banda, el monjo es comprà dues canes de «saya» negra per a un escapulari nou, que li costaren 20 sous, i un bonet pel qual en pagà unes altres 20. El sastre, mestre Berenguer, cobrà una lliura i 16 sous per la confecció de les peces de vestir. Part per al viatge i part per a la seva correcta presentació a la cort castellana, el prior adquirí també un capell, guants, «borzeguins» i esperons, amb un cost total d'una lliura, 4 sous i 6 diners. Sumant-ho tot, la indumentària del prior valia 524 sous i 8 diners. No s'hi compta la túnica ni la cogulla: el prior de Natzaret les devia tenir a bastament noves i no li calgué fer-ne confeccionar d'altres.

Però el monjo ambaixador necessitava també, per complir amb la seva missió, tot el necessari per a escriure; el cas és que comprà «unes escrivanies» i una bossa («una boqueta») potser per posar-hi els estris d'escriure; tot plegat li costà una lliura i 7 sous. Així anava equipat també per poder complir amb el que li havien manat les autoritats del Principat: que els tingués al corrent per carta de la marxa de les negociacions.

El viatge el féu amb tres acompanyants: Francí Codina, Jaume Clasquerí i Berenguer Martí, a més d'un mosso. Als dos primers els

⁶ CODOIN, ACA, XXIV, pp. 132-133.

donà 115 sous, probablement per comprar coses necessàries per a la ruta, mentre que Berenguer Martí es proveí ell mateix de tot i l'ambaixador només li pagà les despeses del viatge.

Durant els quatre mesos que estigué fora de Barcelona per l'ambaixada, fra Lluís Ponç gastà, segons anota, en les quatre cavalca- dures (tres de comprades i una que devia ser seva, o potser de Be- renguer Martí) i el mosso, 128 lliures en despeses ordinàries, vestits del mosso, sous dels «hòmens» acompanyants esmentats, donatius i altres despeses que no especifica.

De retorn, els diputats li donaren, com a complement del seu sa- lari, quelcom⁷ que, en ser venut, li ocasionà una pèrdua, respecte al seu valor teòric, de mil rals, és a dir, 75 lliures. La venda fou efec- tuada per fra Fenollar i fra Coello (el futur abat de Poblet Joan Payo Coello), mentre el pare Ponç era a Vilafranca amb el rei Pere.

Ací acaba, en la nota de fra Lluís Ponç, el relatiu a l'ambaixada prop d'Enric IV; el paper conté anotacions d'altres despeses rela- cionades amb petits detalls de la situació de Catalunya en aquell temps. La primera és una anotació en la qual el pare Ponç diu que donà al bosser de Poblet 15 florins que serviren «per comprar arte- lleria per a Poblet». Però el pare Ponç, de retorn de l'ambaixada i quan Pere de Portugal ja era, com a rei, a Catalunya, actuà també com a almoiner seu; així, a la nota que comento, consta una despesa de 18 lliures per un mosso i una mula que el prior de Natzaret man- tingué durant deu mesos «per seguir los consells de la terra e servir lo rey don Pere de almyner»⁸.

A continuació, en el paper, hi ha tres anotacions relatives a comptes del priorat de Natzaret, escrites en diversos moments. No escau de comentar-les ací.

⁷ La nota de comptes diu exactament «les canyelles» i «les quals canyelles». Pot ser un error per *canadelles*? La lectura paleogràfica és segura i clara totes dues vegades.

⁸ Veg. també S. SOBREQÜÉS i J. SOBREQÜÉS, op. cit. II, p. 226, n. 106.

APÈNDIX

[foli 1r]

IHS

Comte de tot quant é rebut per causa de la enbachada que fiu ensem amb mossèn Miquel Cardona al sereníssim senyor rey de Castella don Anrich per part de tot lo Principat de Catalunya e ciutat de Barcelona.

Primo rebí del General per iiij mesos que estiguí en la desús dita enbachada, prenent tots dies cinch florins corents CCCij ll. x s.

Ítem me donà lo sereníssim senyor rey de Castella tornant-me de sa senyoria en Catalunya, per mans de Johan de la Canbra, qui tenia los tresòs de l'Alcà-

cer de Segòvia on lo dit rey era, xx mília mara-
vadís, qui valen CC florins corents, qui pugen Cx ll.

Suma CCCC xij ll. x s.

[foli 1v]

IHS

Comte de les despeses fetes per mi frare Loís Ponç per causa de la enbachada desús mencionada.

Primo despenguí ans que partís de Barcelona en iiij^s mules que compraren Artal de Claramunt e Francí de Sentmenat, la primera costà xxxv flo-
fins d'or en or, l'altra xxij, l'altra xx, que
pugen totes

Lvij ll. xv s.

Ítem comprí una sella e adobí'n un'altra; costà j ll. ix s.

Ítem unes ganivetes per a tallar e civada per
a les mules

xij s. 6 d.

Ítem mossèn Anthoni Puiades e Loís Setantí qui

havien càrec de mon desenspachament, iiij e

miga de bruneta de sent Johan per a una capa,

a raó de lx sous la cana, més ij canes e mi-

ga de blancet per una cota a raó de xxxv s. la

cana, més iij canes de mescla per a una çamar-

ra a raó de xxx ll. la cana; puja tot

xxij ll. 7s. 6 d.

Item ij canes de saya negra per a un escapolari,

xx s. ; un bonet, xx s. Tot

ij ll.

Suma

lxxx iiij ll. iiij s.

[f. 2r]

Ítem doní a mestre Berenguer, sastre, per les costures de tot mon vestir j ll. xvj s.

Ítem una bocheta e unes scrivanies costaren j ll. vij s.

Ítem capel, guants, esperons, borzeguins; tot j ll. iiij s. vj d.

Ítem doní als dos hòmens qui anaren ab mi, Francí Codina e Jaume Clasquerí Cxv s., que Berenguer Martí qui anava ab mi ell matex se aguè totes coses, que sols yo li feya la messiò v ll. xv s.

Ítem despenguí en aquels iiij mesos que fuy fora de Barcelona ab iiij cavalcadures e un moço, axí en la despesa ordenària com en lo vestir del moço e soldades dels hòmens e donatius e altres estraordenaris Cxxviii ll.

Ítem perdí en les canyelles que lo General me donà per compliment de pagua de tot mon salari con fuy tornat, les quals canyelles veneren frare Fenolar e frare Quello essent yo en Vilafranca ab lo senyor rey don Pere, mil reals, que són lxxv ll.

Ítem doní a frare Pau, bosser de Poblet, xv florins qui serviren per comprar artelleria per a Poblet viij ll. v s.

Ítem sostenguí una mula e un moço a cost e messiò mis x mesos per seguir los consels de la terra e servir lo rey don Pere de almoynar, per lo servir e útil de Poblet; pugà xvij ll.

Suma CC xxxviii ll. vij s. vj

[f. 2v]

Suma universal de rebudes CCCxij ll. x s.

Suma universal de despeses CCCxxij ll. xj s. vj

Resta envés mi lxxxviii ll. xvij s. vj

Costà'm la hobra de la nostra cambra segons apar per menut en mon comte xxij ll. xij s.

per què resta envés mi lxxvj ll. vj s. v j

É despès més que no e rebut en la administració de la casa de Natzaret, segons per mos comtes se mostra clarament e per menut lxxx ll. e més, les quals quytanta [sic] ll. jamás me an volgut restituir ne oir los comtes, axí que fins a iij de deembre any MCCCC lxxij é yo més despès que no rebut

Pos en despesa la obra que he posada en la cambra on		
de present estich, que són	xxxxxiiij ll.	
	xviiiij s.	iii j
Costaren les cortines, axí de la cambra com del		
estudi	xj ll. xv s.	i j
Suma lvj ll. xiiij s. vj		

Jesus Alvaro i Perúcho

Pallars és un municipi del Vallès Occidental limitat pels termes de Santomà i Palau-solità al nord, Santa Perpènia de Mogoda al sud i sud-est, Sabadell a l'oest i per la riera de Caldes a l'est¹. L'entorn del poble és considerable, ja que cal buscar el seu origen en una antiga vila romana del Baix Imperi, tal com l'etimologia del topònim indica². Amb tot, la seva història reconstruïble per testimonis escrits no comença, pel que sabem, abans del 15 d'abril del 969.

¹ Agradecim a la Srta. Isabel Insuàriga, antiga directora del Museu de Pallars, el seu presentador verbal. Se l'heving també, en la Srta. Rosa Escarola per col·laboració en la seva actualització dels topònims conservats encara avui.

² Vegeu J. Barba, «Pallars del Vallès», *Atac Geogràfic i Geogràfic de Catalunya*, vol. 6, Barcelona 1962, p. 187-196.

³ Aquesta és l'opinió de J. Barba, *Orígenes Històrics de Catalunya*, vol. I, Abadís de Sant Cugat del Vallès 1962, p. 78, que fa veure el nom de Pallars-Barcelonès. És clar, el primer topònim que apareix a Pallars és la menció a l'acta de la compra de Puigdemolins i procedeix del terme cel·tic. Aquesta denominació, que ja veu part del seu origen, proposa una altra vegada. En veu els altres topònims, però, i hi ha evidència amb el nom de Santa Perpènia i amb el de Santomà, però, que l'origen de Santa Perpènia de Pallars és una part sempre de puigdemolins. Hi ha una altra cosa, Barba, és que el nom de la pallars no ve procedeix de cap altra denominació.